

peestas est sedata, ut Ecclesia quiete possit Deo militare. Ergo, *dies appropinquavit*, scilicet dies scientiæ, ut illuminet nescientem; dies gratiæ, ut dirigat deviantem; dies prosperitatis mundanæ, ut mulceat laborantem. *Abjiciamus ergo opera tenebrarum* (Rom. xiii). Sicut varix sunt species noctis, ita diversæ sunt species obtenebrationis. Sunt enim tenebræ ignorantiarum, de quibus dicitur: *Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam* (Isa. ix). Sunt tenebræ peccatorum, de quibus dicitur: *Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat* (Joan. xii). Sunt tenebræ pœnarum, de quibus dicitur: *Projicite eum in tenebras exteriores* (Matth. xxii, xxv); tenebræ ignorantiarum, sunt interiores; tenebræ peccatorum, intiniæ; tenebræ pœnarum, exteriores. *Abjiciamus ergo opera tene-*

brarum (Rom. xiii), ut bene agamus, fugiamus opera pœnarum, ne misere vivamus. Abjiciamus opera ignorantiarum, ut simus prudentes; opera peccatorum, ut simus simplices; opera pœnarum, ut simus felices. Et sic *induamus arma lucis* (ibid.), muniti luce sapientiæ contra hæreticos, luce gratiæ contra diabolum, luce gloriæ contra infernum. *Sicut in die honeste ambulemus* (ibid.). Qui in nocte ambulat, frequenter inhoneste ambulat, quia aut offendit in scandalum, aut incidit in lutum, aut labitur in præcipitium, aut ruit in lacum: sic qui in nocte peccatorum ambulat, aliquando offendit in montem superbiæ, incidit in præcipitium gulæ, ruit in lacum avaritiæ. Ambulemus ergo honeste in die bonæ operationis, ut perveniamus ad diem æternitatis.

MAGISTRI ALANI DE INSULIS SERMONES OCTO

Ex antiquissimo codice bibliothecæ B. Mariæ de Alna, ordinis Cisterciensis, in diœcesi Leodiensi nunc primum in lucem producti.

118 SERMO I.

DE SPIRITUALI UNITATE ABBATIS ET MONACHORUM.

Osculetur me osculo oris sui, etc. (Cant. 1.)

Notandum, fratres charissimi, quæ petat, quid petat, et a quo petat. Virgo virginum petit, osculum petit, a vero sponso, id est a Christo petit. Quod osculum? non illud a quo defluit fermentum luxuriæ; sed, a quo distillat favus cœlestis gratiæ. Triplex autem osculum virgo petiit, quæ postulatam obtinuit.

Est autem primum genus osculi, quod sit per spirituales conjunctionem animæ et Dei; secundum osculum est, quo pater osculatur Filium, est enim Spiritus sanctus Patris et Filii amor et nexus. Tertium osculum est Incarnationis, quo Christus per humanitatem assumptam, osculatus est virginem Mariam. Primum osculum est, inspirationis; secundum, spirationis; tertium, incarnationis. Primum osculum, est cordis; secundum, oris; tertium, corporis. Primum reddit favum, secundum balsamum, tertium oleum. Ante Incarnationem ergo, virgo petiit osculum internæ visitationis, ut per hoc servaret integre sigillum virginitatis: nec sua fuit petitione fraudata, sed interna inspiratione visitata.

Ergo primum osculum sensit, quando virginitatis sigillum non amisit, et sic per visitationem in-

ternam, se quodammodo reddidit Verbi incarnatione dignam. Sed qua dignitate? dignitate triplici: dignitate præelectionis, dignitate electionis, dignitate subelectionis. Dignitas præ electionis fuit, quando ab æterno decreto prædestinationis, ad hoc fuit præelecta, ut esset Dei mater intacta, sed postquam Spiritus sanctus eam obumbravit, ad hoc elegit ut Filium Dei conciperet, et conceptum ineffabili partu in lucem produceret; subelecta etiam fuit, respectu illius humanæ naturæ quæ verbo Dei amica fuit ineffabili amore.

Illam ergo humana natura principaliter electa est, cui uniretur beata virgo subelecta, ut ex ea Filius Dei nasceretur. Secundum autem et tertium osculum petiit, cum ab Angelo audiens: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi* (Luc. 1). Ipsa ait: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum* (ibid.). Et ex quo hoc dixit, utrumque osculum recepit, Spiritum scilicet ad sui confirmationem, Filium vero Dei in conceptione.

Sed sicut hoc nomen, osculum, in sacra pagina nunc aureis, nunc tetrís 119 litteris scribitur, sic diversa etiam sunt oscula; nam sicut Christus sua habet oscula, ita et Antichristus, id est diabolus, sua habet basia, id est suavita: Osculatur enim

aliquando hominem, blandiendo per mundana, aliquando decipiendo luxuria, aliquando tentando suggestionem interna. Primum osculum venosum, secundum fetosum, tertium lutosum : primum fraudulentum, secundum adulteri, tertium prædonis et furis. Sed his osculis relegatis, in Ecclesia Dei debet observari, unum charitatis ad proximum; secundum ad prælatum, obedientiæ; tertium compassionis, ad subditum.

Hic est triplex funiculus qui difficile rumpitur, per quem unitas claustralis servatur, quæ in tribus consistit, in unitate singularitatis, unionis et integritatis; a qua triplici unitate, claustralis monachus dicitur, quasi unitatis custos.

Oportet monachum habere unitatem singularitatis, ut proximorum peccatis non consentiat, sed saltem mente ab eorum enormitatibus se excipiat; in eo etiam servari debet unitas unionis, ut charitate compatiatur proximis, astringatur vinculo religionis, uniatur nexu compassionis. Non debet etiam aberrare claustralis ab unitate integritatis, imo, debet servare integritatem mentis et corporis, ut in nullo eum fractum interius, hostis inveniat, per quod insultanti ad interna aditus pateat. Nec solum in prædictis osculis Sponsus commendabilis, verum etiam in uberibus suis, unde sequitur : *Pulchriora sunt ubera tua vino (Cant. 1)*. Duo sunt ubera Sponsi; ab uno lac, ab alio vinum emanat. Per lac, misericordia; per vinum, justitia designatur; quia sicut lac dulce est, et cibus parvulorum, sic amabiliter misericordia exercetur in parvulos; per vinum, justitia; quia sicut vinum austerius est, et majorum potus, sic justitia austerior est, et in majores exercetur. Prima autem duo ubera dulciora sunt vino, id est austeritate veteris legis, ubi erat justitia sine misericordia, sine miseratione miseria; sed tempore Novi Testamenti, justitiæ severitas misericordiæ dulcedine temperatur et misericordiæ dulcedo, justitiæ severitate asperatur. Hæc duo ubera debet habere quilibet prælatus, quibus et episcopus subditum, doctor discipulum, abbas redficiat monachum, ei exhibens ubera matris, nec non verbera Patris, nunc fulgurando correctionibus et minis, nunc complendo admonitionibus et beneficiis. Hæc autem ubera flagrare debent unguentis optimis.

Tria autem sunt genera unguentorum; unguentum purgans, unguentum mitigans, unguentum sanans. Unguentum purgans adhibet Christus, cum per flagella in homine peccatum purgat; mitigans, cum per misericordiam errantem relevat; sanans, cum admonitionibus et doctrinis confortat. Hoc triplex unguentum debet abbas suis subditis exhibere, ut inobedientes correctionibus et disciplinis a peccato purget, vel, si obstinati fuerint, a consortio aliorum eliminet; infirmos vero, compensationis et dispensationibus remedio sustentet, imperitos doctrinis illustret. Debet enim prælatus esse forma gregis, ut aliis se conformet, et in se alios formet.

A Sed cavendum ne talis forma deformetur, talis facies inficiatur, tale speculum tenebretur; prælatus etenim debet esse speculum, sed non quodlibet. Sunt enim speculorum tria genera; est speculum in quo sinistrae partes sinistrae, et dextrae videntur dextrae, per quod speculum prælatus ille significatur, qui in operibus et doctrinis declarat quæ sunt sinistra, id est terrena, et quæ dextra, id est æterna. Est aliud speculum, in quo sinistrae partes dextrae, et dextrae sinistrae videntur, per quod prælatus ille significatur, qui præponit terrena divinis tanquam meliora, et postponit divina tanquam deteriora.

B Tertium speculum est, in quo superiores partes hominis videntur inferiores et inferiores superiores, per quod designatur ille prælatus qui secundum sensualitatem ita semper intentus est terrenis, ut ratione non respiciat ad superiora. Conformetur ergo quilibet prælatus primo speculo, ut de spe perveniat ad speciem **120**, de via perveniat ad patriam, de misericordia ad gloriam. Quam nobis præstare dignetur Jesus Christus. Amen.

SERMO II.

IN ANNUNTIATIONE BEATÆ MARIE, QUANDO EVENIT DOMINICA IN PALMIS.

Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei (Psal. LXXXVI).

C Fratres charissimi, Rex regum qui imperat ventis et mari, cujus civitas, latera aquilonis, ut in omnibus rebus suæ Trinitatis figuraret imaginem, trinam sibi fabricatus est civitatem; quarum mundus est prima, Ecclesia secunda, Virgo virginum tertia; mundus etenim eleganti similitudine civitatis censetur nomine, quia sicut in civitate Reipublicæ majestas servatur, sic mundus sua republica non frustratur. Sicut enim respublica est ordinatus rerum conventus, inter quas, aliæ imperant, aliæ operantur, aliæ obtemperant; sic in mundo quasi in civitate magna, Deus est imperans, angelus operans, homo obtemperans. Similiter Ecclesia, eleganti modo civitatis censetur vocabulo, in qua majores prælati auctoritate disponunt, mediocres singula actione componunt, inferiores se majorum auctoritati subponunt. In hac civitate murus est Christianæ fidei fundamentum; cæmentum, est sanguis martyrum; propugnacula, auctoritates sanctorum; plateæ, charitatis latitudo; vallum, humilitatis altitudo; pons, obedientia; janua, elemosynæ. Non inconsequenter etiam Virgo virginum civitatis sortitur vocabulum, in qua imperavit rationis auctoritas, operata est sensualitas, servavit carnalitas; in qua, fuerunt cives, motus rationales; a quibus, discretionis armatis, servata est civitas, ne in eam dæmone grassaretur hostilitas. In hac civitate, murus fuit constantia, cæmentum temperantia, fortitudo propugnaculum, prudentia vallum. Orientalis porta fides, per quam Sol justitiæ in ea illuxit; meridiana porta charitas, per quam in ea Spiritus sancti ardor incaluit; septentrionalis porta virginitas, per quam in ea concupiscentia

carnalis exstincta est; occidentalis porta humilitas, per quam in ea mundanæ tentationes propulsatæ sunt. Hanc fluvius cœlestis gratiæ sic præterfluit, quod in eam continue refluat, sic muniens civitatem, quod non timeat incursum hostilem. De quo fluvio dicitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei* (Psal. xlv). In hac civitate est hortus conclusus, hortus signatus (Cant. iv), hortus irriguus, hortus arboribus consitus, herbis venustatis, floribus ornatus, id est mens virginis, in qua velut in horto cœlesti, mores honesti in similitudine arborum, fructus bonorum operum pariunt; bonæ cogitationes in exemplum herbarum virorem internæ devotionis emittunt: virtutes in exemplar florum, odorem bonæ opinionis producunt. In hoc horto viret myrtus temperantiæ, rosa patientiæ, lilium castitatis, viola æternæ contemplationis. Has ergo tres civitates construxit Rex regum, ut habitaret cum filiis hominum.

In prima civitate fuit creator; in secunda, salvator; in tertia, miserator. In prima resultavit ejus potentia, in secunda sapientia, in tertia gratia. De prima dictum est: *Latere aquilonis civitas regis magni* (Psal. xlvii). De secunda: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* (Psal. lxxxii.) De tertia: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei* (Psal. lxxxvi). Sed videamus, quam gloriosa dicta sint de Virgine Maria. Ait Balaam: *Orietur stella ex Jacob* (Num. xxiv). Hæc est illa quæ in arcturo cœlesti, gerit imaginem immobilis poli. Juxta philosophos: **C** Arcturus est ille stellarum numerus septenarius, qui nunc arctos, nunc ursa, nunc septentrio dicitur, in quo stella quæ polus dicitur, ultimum locum tenens, immobilis manet, iter navigantibus præbens. Per arcturum igitur Ecclesia signatur; **121** quia sicut arcturus semper urgetur et nunquam mergitur, sic Ecclesia semper flagellatur, neque flectitur. In hoc arcturo cœlesti, quæ polus immobilis est, Maria, nulla tentatione mota, nulla tribulatione concussa, iis qui timent in mari mundi hujus naufragium, præbet salutis portum. De eadem ait Isaias: *Egredietur virga de radice Jesse, etc.* (Isa. xi). Consequenter virgæ Virgo comparatur ratione directionis, ratione correctionis, ratione partitionis. Sicut enim virga in altum dirigitur, sic Virgo ad æterna erigitur; sicut virga excessus corriguntur, sic per Virginem peccata remittuntur: sicut virga parturit fructum, sic Virgo parturit panem angelorum. Nec solum ratione muneris, sed etiam ratione nominis, virgæ comparatur Virgo, facta unius enim litteræ mutatione in vocabulo, de virga fit Virgo. Et dum ex Evæ matris floribus velut aurea rosa processit Virgo Maria, virga facta est Virgo; et alpha mutatum est in ω; quia principium factum finis, id est æternus factus est temporalis. Hæc est castrum, seu castellum, de quo dictum est: *Ite in castellum quod contra vos est, et invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, etc.* (Matth. xxi). Cum enim Filius Dei vellet assumere trabeam humanitatis in taber-

A naculo Virginis, præcepit angelis ut eam custodirent ab omni illecebra carnis, dicens illis: *Ite ad castellum*; ite ad Virginem custodiendo, ite ad Virginem consulendo, ite ad Virginem comitando. Hæc Virgo consequenter dicitur etiam castellum. Eva autem prima mulier antea castrum etiam fuit, quia naturalibus et gratuitis donis munita, sed postmodum ad instar vilissimi oppidi redacta, imo villa obsoleta facta, patens omni hosti, carni, mundo et dæmoni, sicque genus humanum desolatum plane mansit, usque dum Rex regum *in sole tabernaculum posuit* (Psal. xviii), id est in Virgine castellum confirmavit, quando Virgo per adventum Spiritus sancti: ita roborata fuit, ut hosti ad eam non pateret introitus.

Neque vacat a ratione, quod dicitur: *quod contra vos est*. Humana enim natura ante Incarnationem angelicæ fuit naturæ contraria. In hoc castello erant asina et pullus ligati, id est sensualitas et sensualitatis motus primitivi, qui ex se non erant bono obnoxii, sed per angelorum ministerium ad bonum soluti sunt, et postquam Christus per Incarnationem advenit, super asinam et pullum sedit, quia tam sensualitas quam primitivus ejus motus, ei obedivit, Christus hoc intravit castellum, pugnaturus contra diabolum, sed intravit per auream portam januis clausis, quia neque in ingressu, neque in egressu, fractum est in ea sigillum virginitalis. Hæc est famosa illa Hierusalem, in qua verus ille Salomon templum solemue exstruxit. Quæ enim consequentius censi posset Hierusalem, id est visio pacis, quam illa in qua quievit pax æternitatis, in qua verus Salomon, id est Christus, fabricatus est templum sui corporis, de quo dictum est: *Solvite templum hoc, etc.* (Joan. ii.)

Sed in fabricatione hujus templi neque malleus neque securis est audita; quia neque in conceptione neque in partu, crepitem carnis vel dolorum sensit Maria. Quia autem ad templum Salomonis tria pertinebant altaria, primum holocaustorum, in quo mactabantur animalia, secundum thymiamatis, in quo offerebantur aromatica, tertium propitiatorium, in quo apparebat gloria divina; ita in templo Christi, id est in ejus humana natura, tria resultant altaria; primum altare est holocaustorum, scilicet caro ejus gloriosa, in qua nostra consumpta sunt peccata; secundum, anima, quia sicut in altari thymiamatis offerebantur aromaticæ species, sic anima Christi variis virtutibus referta est; tertium, divinitas, in qua elucescit divinæ auctoritatis majestas. Igitur, fratres charissimi, ad similitudinem Virginis, si non civitatem, saltem villam, si non castrum Regi regum præparare possumus, saltem in animo nostro hospitium præparemus, imo vel hospitium in mente nostra ut in ea dignetur ponere tabernacula sua; sed prius purgemus mentem nostram, ut invitemus volentem. Tribus autem solet infici hospitium, **122** a quibus nos oportet mundare mentis tabernaculum, scilicet sterquilinio, pulvere et luto: sterquilium luxuria

est, quæ fetet in carne, fetet in fama. Sicut enim sterquilinum quanto magis movetur, tanto magis fetet; six luxuria quanto magis exercetur, tanto magis olet. Sed in hoc etiam melius est sterquiliniur luxuria, quia additum terræ nostræ, illam fecundat, luxuria terræ carnis nostræ adhærens, eam infirmat. Pulvis est vana gloria, quem projicit ventus a facie terræ, quia in nihilum redigitur timore superbiæ. De pulvere nascuntur ciniphes, quæ pungunt aculeis; ex vana gloria nascuntur pravæ cogitationes, quæ penetrant armarium cordis. Pulvis obtenebrat oculum, vana gloria excæcat animum.

Lutum vero quod immundum et tenax est, avaritiam signat, quæ et visco tenacitatis hominem illicit, et spurcitia cupiditatis inficit. Hæc avaritia est quæ nostri temporis homines ad idololatriam reverti cogit, de qua Apostolus ait: *Avaritia quæ est idolorum servitus (Ephes. v)*. Hæc cogit hominem postponere Deum, colere nummum. Nostri autem temporis idololatria tres habet filias: primam, quæ facit coli ventrem per crapulam; secundam, in qua mundus diligitur per concupiscentiam; tertiam, in qua caro colitur per luxuriam. Ut autem fictis vocabulis liceat nos loqui, prima potest dici bacchilatria; secunda nummilatria; tertia carnilatria. Purgemus igitur mentis hospitium a sterquilinio, per continentiam; a pulvere, per patientiam; a luto, per eleemosynam, ut ita in nobis dignum possimus Deo præparare habitaculum. Quod nobis præstare dignetur Jesus Christus Dominus noster. Amen.

SERMO III.

DE TIMORE JUDICII, IN QUADRAGESIMA.

Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus (Psal. LIX).

Fratres, Apostolus nihil sibi conscius, non tamen de meritorum prærogativa præsumens, cum de seipso loqueretur, ait: *Gloria mea, testimonium conscientiæ meæ (II Cor. I)*. Ego autem quem vermis pravæ conscientiæ remordet, quem scintillula rationis (quæ nec est in Cain fratricida exstincta [Gen. IV]) accusat et arguit, dicere possum: Verecundia mea testimonium conscientiæ meæ (*Hebr. XI*); *Tota die enim verecundia mea contra me est, et peccatum meum coram me est semper (Psal. XLIII)*. Unde non mea, sed prophetæ verba vobis proposui, qui privilegio prophetiæ, tuba seu organum dici promeruit Spiritus sancti; nullo enim exteriori adminiculo suscitatus, non per facta, non per somnia, non per dicta, non per visiones, sed solius Spiritus sancti revelatione futura prævidet, et prævisa prænuntiavit; hujus revera verba sunt in persona alicujus modernorum Patrum loquentis ad eum: *Qui dat verbum evangelizantibus virtute multa (Psal. LXVII)*. Item: *Qui dat nivem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit (Psal. CXLVII)*. Asserens eum dedisse, et determinans quibus dedit, et quid, et quare. Quibus? *metuentibus te*; quid? *significationem*; quare? *ut fugiant a facie arcus*. Ubi

A vigilanter advertendum est, quia non dixit simpliciter, metuentibus, sed, *metuentibus te*, sic insinuans de quo timore intendat. Est enim triplex timor, scilicet, timor horroris, timor cautelæ, timor reverentiæ. Timor horroris est, quo timemus seu horremus pœnam; timor cautelæ, quo cavemus culpam et etiam **123** pœnam; timor reverentiæ, quo divinam reveremur majestatem. Horum primus crudit, secundus provehit, tertius consummat et perficit. De primo dicitur in persona Christi capitis: *Timor et tremor venerunt super me, et contecerunt me tenebræ. Et dixit: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, etc. (Psal. LIV)*. Et de eodem in Evangelio: *Cæpit Jesus pavere et timere (Marc. XIV)*. Assumpsit enim Redemptor noster verum timorem, B veram tristitiam, sicut et veram carnem, non necessitate condolentis, sed miserationis voluntate. De secundo, in Salomone dicitur: *Beatus qui semper est pavidus (Prov. XXVIII)*. Et super eumdem locum: Pœna judicii quanto minus timetur, tanto districtius portabitur. Et alibi: Prudenter timetur quidquid accidere potest. De tertio dicit Isaias: *A timore tuo, Domine, concepimus, et parturivimus spiritum salutis (Isa. XXVI)*.

Psalmistam vero commendat eumdem, dicens: *Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi (Psal. XVIII)*. Et alibi: *Immittit Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos (Psal. XXXIII)*.

Istis revera data est significatio in tribus, scilicet in Scripturis, in sacramentis et in operum exemplis. C In Scripturis; continent enim sacræ Scripturæ volumina, mandata et prohibitiones, quæ sunt signa voluntatis divinæ, cum plerumque præcipiat ea quæ vult ut impleas, et prohibeat quæ vult ut caveas; et hoc edictum tam præceptum quam prohibitio, voluntatis nomine nunquam solet appellari. In sacramentis dedit significacionem, quia nil aliud sacramentum, quam invisibilis gratiæ signum; quod in baptismo et aliis declarari potest; ablutio enim corporis exterior quæ fit in baptismo, interiorem originalis maculæ designat ablutioem; unctio vero tam in baptisate quam in confirmatione facta, interiorem animæ figurat unctioem, forma etiam panis visibilis in altari, invisibilem Domini carnem designat. Istæ sunt tenebræ de quibus in Psalmis dicitur: *Posuit tenebras latibulum suum (Psal. XVII)*. Latet enim sive continetur sub sacramentis divina gratia, unde et ipsa vasa dicuntur in Evangelio (*Matth. XXV*), ubi dicitur, oleum recondite in vasis vestris. Et in Isaias: *Mundamini qui fertis vasa Domini (Isai. LI)*. Hæc vasa in quibusdam sunt vacua, in quibusdam semiplena, in quibusdam vero plena. In apostatis vacua sunt, qui cum a fide exciderint, nec nomine nec numine Christiani sunt; semiplena sunt in falsis fratribus, qui nomine tenus tantum Christiani sunt; plena sunt, in quibus nomen et devotio reperitur. Ista sunt alligamenta quæ Samaritanus noster qui de Jerusalem descendebat in Jericho (*Luc. X*), adhibuit. Eadem sunt inons caliginosæ de quo in Isaias: *Super*

montem caliginosum levate signum (Isai. xiii). Quod A impletur a sacerdotibus super sacramenta signum sanctæ crucis levantibus, ut in baptismi consecratione, et in eucharistiæ confectioe. Dedit significationem Dominus in operum exemplis, de quibus duo possumus excipere, scilicet orationem et jejunium; oravit enim Dominus cum ascendisset in montem, pernoctans in oratione (Matth. xiv); oravit et in horto trans torrentem Cedron, semel, iterum, et tertio; et discipulos ad idem invitavit, dicens: *Vigilate et orate, ne intratis in tentationem* (Matth. xxvi). Quæ sacerdos evangelicus repræsentat in illo trino silentio quod sit in canone missæ.

Jejunavit etiam Dominus quadraginta diebus et quadraginta noctibus (Matth. iv), non solum in propria sui persona, sed etiam in suis præconibus, B Moysæ (Exod. xxiv) et Helia (III Reg. xix), ut qui per Moysæm dixerat, in ore duorum vel trium stet omne verbum, in duorum vel trium facto nobis commendaret jejunium. Credimus autem nec temere nec casu; sed alto consilio Dominum Christianæ militiæ seu jejunio quadragenarium numerum deputasse, in quo nobis insinuatur quibus armis militare debeamus; cum enim ex denario et quaternario in se ductis quadragenarius surgat, denarius ad Vetus Testamentum, propter decalogum, pertinet, quaternarius ad Novum, gratia Evangelii. Fideles autem contra 124 carnem, contra mundum et contra diabolium observando mandata veteris et novæ Legis militare debent. C *Ecce: Metuentibus significationem dedit Dominus* (Psal. lxx). Quare? *ut fugiant a facie arcus* (ibid.), id est a terribili sententia futuri judicii, quod in arcu figuratur, quia quanto fortius lignum retro flectitur, tanto impetuosius sagitta in anteriora dirigitur; ita, quanto magis judicium differtur, tanto gravior et austerior erit sententia qua dicitur: *Ite, maledicti, in ignem æternum* (Matth. xxv). Dicit tamen potest absque præjudicio potioris sententiæ, in arcu divinum præfigurari judicium. In arcu enim chorda licet flexibilis, ligni rigorem flectit, et incurvat, ita in examine divino, rigorem justitiæ lenitas temperavit misericordiæ. *Universæ enim viæ Domini, misericordia et veritas* (Psal. cxiv). Et in judicio, misericordia et veritas obviabunt sibi, justitia et pax deosculabuntur (Psal. lxxxiv). Unde et calici pleno mistura comparatur, cum dicitur: *Calix in manus Domini vini meri plenus misto* (Psal. lxxiv). Ibi enim est justitia puniens, et misericordia compatiens. Ut igitur, fratres, fugiamus a facie arcus, impleamus quod jubet, caveamus quod prohibet, suscipiamus sacramenta quæ instituit, imitemur operum exempla quæ proposuit. Eamus et ostendamus nos sacerdoti, conscientias nostras effundamus coram Christi vicario, vulnerum nostrorum medicinam ab eo postulantes. Ipse est enim medicus de quo in Jeremia: *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi?* (Jerem. viii.) Iste est sapiens de quo dicitur: *Furor illi secundum similitu-*

dinem serpentis, sicut aspidis surdæ et obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, et medicamenti medicati a Sapiente (Psal. lxxvii). Hic si voluerit nobiscum contendere in privato judicio, et tunicam tollere, dimittamus ei et pallium, id est non tantum interiora peccata, sed etiam exteriora quæ corporis ministerio geruntur, diligenter exponamus; si videlicet vana videndo, vel audiendo ludicra, si in olfactu aromatum, vel in gustu saporum, vel in alienæ cuticulæ contactu excesserimus, species confiteamur, et offeramus munus quod præcepit Moyses offerri. Præcepit equidem Moyses neminem pro suspitione lepræ absque sacerdotis examine, excludi a castris, prohibuit etiam quempiam, licet mundum, intra castra recipi, nisi sacerdoti se præsentaret (Lev. xiii). Instituit etiam, ut quem mundabat et mundum judicabat sacerdos, offerre ovem anniculam, duos agnos immaculatos, tres decimas similæ, et sextarium olei (Lev. xiv). Offeramus ergo perfectam obedientiam sacerdoti, id est injungenti nobis condignam satisfactionem, obtemperemus, ne simus quasi vitula quæ lascivit, et jugum rejicit, sed tanquam vitula docta diligere trituram; offeramus et duos agnos immaculatos, id est jejunium et eleemosynam, ita ut nec eleemosynam vana gloria polluat, nec jejunium voluntas cumulandi pecuniam corrumpat. Docet enim ut, qui eleemosynam erogat, incautum esse levi famæ pretio, thesaurum bonæ conscientiæ venditare. Decet etiam ut jejunans cogitet quia fructuosæ non sunt angustię nostræ, nisi alteri præstiterimus latitudinem. Offeramus etiam tres decimas similæ, id est fidem Trinitatis, cujus subtilitas incomprehensibilis. Offeramus denique sextarium olei, id est sex opera misericordiæ, proximis impendamus, quæ Dominus in Evangelio Matthæi (cap. vi) insinuat, et Isaias (cap. lxxviii) ex parte, dicens: *Hoc est jejunium quod elegi, dicit Dominus, solve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, et onus eorum dirumppe. Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam; si videris nudam, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur.* Ecce salubre consilium! D qui enim hæc fecerit, in die ventilationis extremæ a dextris positus audiet: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, etc.* (Matth. xxv.)

Quod nobis præstare dignetur Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen.

125 SERMO IV.

DE PASCHA, AD MAGISTROS CLERICORUM.

Accelera, tria sata similæ commisce, et fac panem subcineritium (Gen. xviii).

Ista sunt verba Abrahamæ ad Saram. Abraham autem hospitans in convalle Mainbre, tres viros vidit, et unum adoravit, quibus supplicans, obtinuit. ut ad eum de nocte divertent, et cibum sume-

rent : unde tabernaculum ingressus , Saræ præci-
piens ait : *Accelera* , etc.

Fratres mei , profundum credimus sub his velari
mysterium. Quod liquido constabit , si *mel de petra* ,
et oleum de saxo durissimo (*Deut. xxxii*) , id est spi-
ritalem intellectum ex sensu eliciamus historico.
Quæramus ergo solem sub nube , medullam sub
cortice , spiritum vivificantem sub littera occidente.
Sint ergo verba hæc Patris ad Filium , quibus et
nominum mutatio , et ætatum assignatio satis con-
gruit ; Abraham enim primo dictus Abram , id est
pater excelsus , ante mundi creationem , unde idem
ad Filium : *Tecum principium in die virtutis tuæ* (*Psal.*
cix) , etc. Et de eo Filius : *Dominus dixit ad me :*
Filius meus es tu , ego hodie genui te (*Psal. ii*). Id
est ab æterno genui te , circa vero mundi cursilis
originem factus est pater multarum gentium.

Unde clamat Ecclesia : *Abba pater* (*Rom. viii*).
In unam Christi Ecclesiam convenerunt Judæus et
gentilis. Clamat ergo Judæus , *Abba* ; gentilis ,
Pater.

Sara autem primo Sarai dicta est , quasi *prin-*
cipes mea , deinde Sara , quasi princeps absolute et
generaliter. Fuit ergo prius Sarai ; de eo enim Ju-
daicus populus dicere poterat Christo , Tu princeps
meus , unde Psalmista : *Notus in Judæa Deus , et*
in Israel magnum nomen ejus (*Psal. lxxv*). Modo
est Sara , quia princeps plurium. Adorant enim eum
omnes reges , omnes gentes serviunt ei. Et de eo-
dem dictum : *Excelsus super omnes gentes Domi-*
nus , et super cælos gloria ejus (*Psal. cxii*). Ipse
autem non tantum est princeps , sed principium ,
unde in Evangelio : *Ego principium qui et loquor*
vobis (*Joan. viii*). Ipse est principium de principio ,
ipse est alpha et omega , id est principium et finis.
Item circa nativitatem Isaac , Abraham centenarius ,
Sara nonagenaria erat , juxta illud : *Putas cente-*
nario nascetur filius ? et mulier nonagenaria pariet ?
(*Gen. xvii*). Centenarius autem numerus quadratus
est , a læva transit in dexteram , denario ternarium
multiplicante procreatur ; nonagenarius autem non
ad tautam evadit perfectionem , in quibus notatur ,
quod penes patrem sit auctoritas principii in filium.
Sint ergo verba Patris ad Filium : *Accelera , tria*
sata commisce , etc. Filius autem Patri obediens
reverentia acceleravit. Ipse enim est de quo dictum
est : *Exsultavit ut gigas ad currendam viam* (*Psal.*
xviii). Et alibi : *Qui emittit eloquium suum terræ ,*
velociter currit sermo ejus (*Psal. cxlvii*). Vere ve-
lociter , brevi enim temporis spatio , fere in trien-
nio , universis innotuit ejus saluberrima prædi-
catio.

Tria sata commiscuit , id est Trinitatem perso-
narum ineffabilem , prædicando fidelium mentibus
inseruit , quæque bene in satis similæ , id est farina
delicatissimæ figuratur. Ista autem Trinitas est ,
ad quam si homo accedat , magis et magis exalta-
tur ; ista est Trinitas quæ ascendit super Cherubim ,
ista est Trinitas quæ volavit super pennas vento-

rum ; ista acumina subtilium transcendit ingenio-
rum ; ipsa est , in qua est unitas sine singularitate ,
distinctio sine diversitate. Inde factus est panis
subcinericius , id est doctrina , quæ aliunde trans-
latis verbis palliatur ; cineres enim quodammodo
ex lignis transferuntur ; ita a creaturis verba ad
creatricem et ineffabilem Trinitatem transferimus ,
vocantes Patrem , paradysum ; Filium , fontem de
paradiso ; Spiritum sanctum , voluptatem. Juxta
illud : *Fons egrediebatur de paradiso voluptatis*
(*Gen. ii*). Filium etiam quandoque dexteram ,
quandoque brachium , quandoque manum nomi-
nat **126** Scriptura , juxta illud : *Dextera Domini fecit*
virtutem (*Psal. xvii*) , etc. Et alibi : *Emitte ma-*
num tuam de alto (*Psal. cxliii*) , etc. Et : *In manu*
potenti , et brachio excelso (*Psal. cxxxv*). Cum au-
tem dicitur : *Si in digito Dei dæmonia ejicio , filii*
vestri in quo ejiciunt (*Luc. xi*) ? nomine digiti ,
Spiritus sanctum intelligimus. Hoc pane reficiun-
tur tres viri , id est fideles de omnibus mundi parti-
bus ad fidem convocati , vel homines ex tribus
Noe filiis ubique terrarum disseminati.

Eadem possunt esse verba Patris ad Christianum ,
non ad quemlibet , sed ad ministrum altaris , cui
pastoralis cura commissa est. Iste enim primo Sa-
rai fuit , id est unius princeps , dum ab alio rege-
retur ; idem factus est Sara , seu princeps plurium ,
quando eum pastorem fragili Christus præfecit
ovili. Huic ergo dicitur : *Accelera* , quasi , memento
quoniam redditurus es rationem villicationis tuæ ,
cave ne servus inutilis inveniaris (*Matth. xxv*) ,
cave ne sis canis mutus non valens latrare (*Isa.*
lvi). *Tria sata similæ commisce* , id est triplicem
operationem , satisfactionis et vindictæ , scilicet
orationem , jejunium et eleemosynam. Orationem ,
hæc enim est sacrificium vespertinum , hæc est
thymiama boni odoris , quod in ara cordis accendi
debet (*Exod. xxv*) ; hæc est *virgula fumi* , quæ
ascendit *ex aromatis myrrhæ et thuris , et universi*
pulveris pigmentarii (*Cant. iii*) ; jejunium debet in-
jungere prælatus , valet enim ad reprimendam la-
sciviam carnis nostræ , hæc jumentum indomitum
est , cujus nisi petulantia refrenetur , in perniciem
nos trahit et mortem. Injungatur ergo spiritualia
jejunia , sint quædam generalia , ad quæ omnes te-
neantur. Sicut enim Patres Veteris Testamenti de-
cimas et primitias fructuum offerre Domino tene-
bantur , sic et moderni , dierum non solum deci-
mas , sed et primitias solvere tenentur. Quod sit in
jejuniis quatuor Temporum , in Quadragesimali
tempore ; in jejuniis enim quatuor Temporum , pri-
mitias solvimus , in Quadragesima vero , decimas et
primitias , habet enim solaris annus 365 dies ; dum
ergo jejunamus triginta et sex diebus , decimas
solvimus. Supersunt quinque dies , et quia melius
est supererogare quam deficere , diem unum quasi
eleemosynam solvimus. Intercedant tres dies qui
ad jejunium quatuor temporum pertinent , et sic
completur quadragenarius dierum. Sed quia inutile

est jejuium nisi quod eleemosyna commendat, injungenda est eleemosyna. Est enim jejuium ambitionis, et est jejuium superstitionis, et jejuium religionis. Jejuium ambitionis est et avaritiæ, quando aliquis carnem macerat, ut loculos impleat; sed tale jejuium non novit anima mea, dicit Dominus: jejuium superstitionis est, jejuium hypocrisis, quæ faciem demolitur et extenuat ut videatur ab hominibus jejunans. Jejuium religionis est, quod comitatur eleemosyna, quam tibi primo, secundo proximo teneris erogare.

Ex his fit panis subcinericius, id est pœnitentia; cinis enim et cilicium arma sunt pœnitentium. Hoc pane reficiuntur tres viri quos vidit Ezechiel (Cap. xiv) salvandos, Job, Daniel et Noe. In Job, conjugatos intelligimus; in Daniele continente continentes; in Noe qui tempore cataclysmi arcæ regimen suscepit, rectores; vel tres mortui de quibus in Evangelio, scilicet filia archisynagogi, quæ mortua est in domo (Marc. vii); filius viduæ qui extra portam ferebatur (Luc. vii); Lazarus quatuordecim annus et fetens (Joan. xi). Indiget enim pœnitentia et ille qui prave cogitavit, et qui male operando cecidit, et qui peccato consuetudinis irretitus, quasi jumentum in stercore suo computruit (Joel. i). Sciat eadem sibi dicta Magister, non quilibet, sed cui revelata sunt secreta cœlestia, cui datum est nosse mysterium regni cœlestis (Matth. xiii). Iste fuit Sarai, quasi princeps unius, dum sub alio studebat; idem factus est Sara, id est princeps plurium, quando cathedraticum suscepit honorem. Isti, *Accelera* dicit Ecclesia, id est volumina sacrae Scripturæ sæpe revolve. Auditorum utilitati invigila, ne sis aleator, gyra gregem tuum, et pigros excita. *Tria sata similæ commisce*, id est triplicem expositionem in lectione; quarum prima sit historica, secunda tropologica, tertia allegorica. Prima **127** fundamentum, secunda paries, tertia culmen his duabus appositum. Prima planior, secunda suavior, tertia acutior: prima incipit, secunda provehit, tertia consummat et perficit, inde fit panis subcinericius, id est lectio theologica, quæ non flosculos verborum desiderat, nec dictionum phaleras, sed humiles sententias. Hoc pane reficiuntur tres viri, scilicet, majores, mediocres et minores; minoribus proponitur lac historiæ; mediocribus mel tropologiæ; majoribus solidus panis allegoriæ. Isti sunt tres panes quos accommodare debet amicus amico. Hoc est iter trium dierum quod aggredi debemus, ut tandem Domino in deserto sacrificemus. Sed dicet aliquis: graves operum angarias nobis imponis, sed quis erit fructus hujus laboris? Audi: In vita præsentis hæc erit utilitas, quod poterit dicere: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo; a mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis* (Psal. cxviii). Et ita celebrabis Pascha Domino, id est transitum de morte ad vitam, de tenebris ad lucem, de labore ad requiem, de vitiis ad virtutem; pascha enim

A dicitur quasi phasea, id est phase, quod est *transitus*. Sed iterum objiciet quis: A quibus, quomodo et quando celebrandum est ipascha? Ab existentibus in Ægypto, id est ecclesia militante, cujus tyrum gerebat Ægyptus, quando populus Domini permistus erat Ægyptiis, sic in ecclesia, rosus urticæ, loliis lilia, id est bonis mali permisti sunt. Vis scire quomodo et quando? istud tibi explanatur eum dicitur *Quarta decima die ad vesperum* (Lev. xxiii). In eo enim quod dicitur, quarta decima, modus sive forma transeundi tibi præfigitur, scilicet in observatione veteris et novæ legis. Denarius enim ad Vetus refertur Testamentum, propter Decalogum, quaternarius vero ad Novum, propter evangelium. In eo vero quod dicitur, *Ad vesperum*, tempus determinatur, id est sexta ætas, in qua verus sol suum cognovit occasum, et post triduum resurrexit, suum non differens ortum. Unde: *Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi* (Psal. lxxvii). In futuro, tanta erit utilitas, ut merearis audire: *Euge, serve bone*, etc. (Matth. xxv.) Non dicetur, *Intra ad gaudium*, sed, *Intra in gaudium* (ibid.). Scuto vero *circumdabit nos veritas ejus*, etc. (Psal. xc). *Læva ejus erit sub capite nostro, et dextera ejus amplexabitur nos* (Cant. ii). Tunc hymnum cantabimus Domino, tunc votum reddemus in Jerusalem; tunc solemnitatem celebrabimus in quinta decima die, scilicet in plenilunio: tunc plenus et consummatus erit electorum numerus; tunc plene illuminabitur a sole luna, scilicet triumphans Ecclesia, quæ tunc utrumque habebit sabbatismum; quæ modo unica et singulari contenta est stola, tunc recipiet et secundam.

Septuagesima enim quæ in Sabbato in albis terminatur, vitæ præsentis tyrum gerit, et figuram; vita namque præsens typæ mundi creatione usque ad diem extremæ discussionis protenditur, septem dierum repetitione agitur, et in septem ætates distinguitur. Hinc Ecclesia, unicum canit alleluia circa finem Septuagesimæ, id est in vigilia Paschæ, et in diebus paschalibus; in sine vero, id est Sabbato in albis duplicat, ad figurandum, quod qui modo gaudent altera stola, utraque recepta triumphabunt. Vere triumphabunt; recipient enim diadema regni cœlestis, præfecti vero non tantum auream, sed etiam aureolam. Quod nobis præstare dignetur, Pater et Filius, et Spiritus sanctus, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

DE CUSTODIA ECCLESIE AD SACERDOTES IN SYNODO.

Vinea fuit pacifico meo, quæ habet populos et tradidit eam custodibus (Cant. viii).

Fratres mei, quoties magnos magna de pacifico dixisse recolo non præsumptuosus quidem, sed meticulousus ad loquendum de eo labia mea aperior. Tamen aliquid vigoris et solatii inde mendico, quoniam *libenter suffertis insipientes, cum sitis vos ipsi sapientes* (II Cor. xi). Scriptum **128** etiam memini

et meminisse juvat : *Montes et colles cantabunt coram Deo laudes, et omnia ligna silvarum plaudent manibus (Isai. lv)*. Ecce, ab ista generali lætitia, non cedri Libani, nec virgulta deserti excluduntur! Ego igitur humile virgultum, vilis saliuncula, de tenuitate substantiæ meæ, pauca vobis exponere propono, breviter quidem expediens quid sit iste pacificus, quid ejus vinea dicatur, et quare; quibus custodibus tradiderit eam, et quales esse debeant.

Iste pacificus, est Verbum Patris, de corde Patris æternaliter eructatum, qui vere pacificus est; ipse enim de se ipso in Evangelio ait : *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis (Joan. xiv)*. Ipse est qui imis suprema conciliat. Ipse est qui duos parietes ex diverso venientes in se angulari lapide compaginat; ipse est *pax quæ exsuperat omnem sensum (Phil. iv)*. Hæc autem vinea est Ecclesia, quæ ab ipso plantata in cornu, in loco uberi, hanc propria carne pastinavit, proprio sanguine irroravit, et spirituali vomere circumfodit. Hæc est vinea, cujus quotidie fructus colligitur, et nunquam tamen terminatur. Quid plura? Hæc est vinea Domini Sabaoth, id est exercituum, non hominum tantum, sed angelorum. Sed dicet aliquis, nimis est aliena hæc translatio.

Expressa tamen est ecclesiæ cum vinea similitudo; habuit enim hæc radicem in angelis, truncum in patriarchis, vitem in prophetis, palmitem in apostolis, fructum in excussorum, id est in apostolorum filiis. Hæc eadem radicem habet in charitate, truncum in devotione, vitem in proximi dilectione, palmitem in cleri veneratione, fructum vero percipit in beatitudine. Ecce radix ecclesiæ charitas, de qua dicitur : *Egredietur virga de radice Jesse (Isai. xi)*, id est devotio ex charitate, quæ bene radix Jesse dicitur; Jesse enim interpretatur *incendium*: charitas autem ignis est, de quo Veritas in Evangelio : *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat? (Luc. xii)*. Et alibi : *Vivit Dominus, cujus ignis est in Sion, et caminus in Jerusalem (Isai. xxxi)*. Notandum autem, quod hæc radix non interiora terræ penetrat, sed ad cælestia se erigit, sicut et fundamentum Ecclesiæ non cæteris partibus inferioribus substernitur, sed super omnia exaltatum sublimatur. Sic autem credimus satis mature satisque circumspecte, fieri in ea ecclesia quæ habet populos, et non in ea quæ habet gentes. Gentes enim proprie dicuntur, quæ tales se exhibent, quales geniti, non circumcisionis characterem vel baptismi, ab aliis distincti; populus vero est aggregatio hominum qui in unum convenere locum ad vivendum sub jure. Ecce, ut diximus, pacificus noster quomodo in vineæ hujus cultura laboraverit, ejus enim propagines de Egypto in terram promissionis transtulit, demum cum maximo labore, trunco olivæ surculum oleastri inseruit, inde fidelibus eam tradi custodibus judicavit. Circuit enim eam aper de silva, ut exterminet,

circuit singularis ferus ut depascat (*Psal. lxxix*), circuit et leo quærens quem devoret (*I Petr. v*). Unde, et si non vites fructiferas, exteriores tamen incorporat labruscas. Vulpes etiam demoliuntur vineam istam, scilicet hæretici, per Samsonis vulpeculas præfigurati. Habet enim historia Judicum Samsonem Philisthæos persequentem (*Judic. xv*), in eorum segetes direxisse vulpeculas, quarum capita divisa, caudæ vero connexæ et alligatæ facibus ardentibus, ut ita segetes incenderentur. Cujus rei figuram breviter expedire, expediens judico. Permittit Dominus propter peccata populi, multoties hæreticos regnare, et Ecclesiæ messem falsorum dogmatum faculis incendere : qui hæretici bene in vulpibus designantur, quarum capita diversa et caudæ connexæ sunt, licet enim diversa doceant, tamen in errore conveniunt. Necessarii ergo sunt custodes; sed qui, et quales esse debent? Isti sunt ministri altaris, de quibus Sponsa in Canticis : *Invenerunt me custodes civitatis (Cant. v)*; et alibi de iisdem Sponsus : *Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes (Isai. lxii)*. Isti sunt de quibus dicitur : *Canite tuba in Sion, vocate gentes, annuntiate populis, quia Dominus noster veniet, etc. (Joel. ii)*. De quorum qualitate certificatur in Evangelio, cum dicitur : *Quis putas est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore (Luc. xii)*. Ecce, breviter insinuat, quoniam minister altaris fidelis **129** debet esse et prudens; cælestis alimonie largitor tempore opportuno. Sed dicet minister altaris : Fidelis sum, articulos enim fidei memoriter teneo, et crucis Dominicæ fidei signaculo contra varios impetus diaboli me muniens insignio.

Sed hoc non sufficit, nam si minister altaris se polluat luxuria, cibo ingurgitet, vino inebriet, si sit susurro in populo, si aleator, si sæenerator extiterit, talem fidelem non esse, denuntio. Vereor, ne quando ad altare accedit, mereatur audire : *Inveterate dierum malorum, quid tibi prodest vestis dealbata, cum mens interius sit fuliginata? quid tibi prodest ampla corona, cum manus adversus proximum sit coarctata? Vade retro, neomenias et Sabbata non curat anima mea, non accipio de domo tua vitulos, nec de gregibus tuis hircos (Psal. xliix)*. Ecce perplexus est iste verus Leviathan. Itaque, talis a ministerio manum colibeat, vel se emendet, nisi grave sibi iudicium provocare velit. Non tantum debet esse fidelis, sed etiam prudens tenetur esse dispensator; et vere prudens, ut non promiscue auditoribus quælibet proponat, sed spiritualibus spiritualia prædicet, minoribus et neophytis minorâ. Sic sol per diem, luna per noctem, *dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam (Psal. xviii)*. Ab Apostolo scilicet præfixam in prædicando sequatur regulam, et dicat : *Sapientiam loquimur inter perfectos, sed nihil judicavi me scire inter vos, nisi Jesum Christum crucifixum (I Cor. ii)*. Ecce memoriter rotinebat,

quoniam in tabernaculo Domini erant phialæ et cyathi super mensam propositionis; ut in cyathis prædicatio de divinis, in phialis vero, de his quæ ad humanitatem pertinent prædicatio figuretur; si quis ergo vult esse prudens œconomus, in memoriam reducat, quoniam vidit Jacob scalam, et angelos ascendentes et descendentes (*Gen. xxviii*), opportunitatem etiam temporis consideret. Si enim auditores habeat ad oblatrandum promptulos, ad acquiescendum desides, et pigros, apud se iudicet, quoniam margaritæ verbi divini canibus exponi non debent. Si mentes audientium non steriles, sed ad recipiendum semen habiles percipiat, prædicet, et rore cœlesti fertiles areolas irrigare non differat. Ad qualitatem etiam custodis hæc pertinere credimus, ut non cum avaritia, non vana gloria, non incauta garrulitas ad prædicandum impellat; non turpibus lucris inhiat, non iudicet scire suum nihil esse, nisi eum hoc scire sciat alter, non reputet pulchrum digito monstrari et dicier, Hic est: Non torrente verbositatis auditoribus fastidium generet. Memoriter teneat quod

Semel emissum volat irrevocabile verbum.

Attente super gregem sibi commissum vigilet, ut cum alii centum, ipse ducenta talenta recipiat, ut portans manipulos suos cum exultatione veniat, ut non tantum aurea, sed etiam aureola coronatus triumphare valeat. Quod ei præstare dignetur, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

DE SOLUTIONE PECCATORUM POST CONFESSIONEM.

Solvite eum et sinite abire (Joan. xi).

Semel locutus est Dominus, et duo audita sunt. Ista enim sunt verba Veritatis ad apostolos de solutione Lazari, quem precibus Mariæ et Mariæ sororum, Dominus quatruiduanum licet et fetentem, suscitaverat, sed quia ligatus erat institis, abire non poterat. Possunt hæc eadem verba esse Mediatoris ad ministros Ecclesiæ, in cuius verbis nihil est absolum, nihil otiosum, sed omnia plena mysteriis, et fructuosa. Loquitur ad ministros, non ad quoslibet, sed ad illos qui in summo statu sunt constituti, scilicet gradu apostolorum. Licet enim aliquis in sacerdotium sublimatus stet, non ibi manere decernat, sed progrediatur de virtute in virtutem, donec videat Deum deorum in Sion (*Psal. lxxxiii*). Vigilantibus enim, non dormientibus promittitur regnum, etc.

Isti duplici de causa dici possunt ministri, tum quia summo pontifici ministrant, de quo dictum est: *Tu es sacerdos in æternum* **130** *secundum ordinem Melchisedech (Psal. cix)*. Et alibi: *Ecce sacerdos magnus (13)*, etc. Et iterum: *Christus assistens pontifex futurorum bonorum, etc. (Hebr. ix.)* Tum quia a minoribus eis ministratur, scilicet a diaconibus et subdiaconibus, et aliis. Quatruidua-

nus iste, gravibus irretitum peccatis, et morte quadrifaria peremptum significat. Primus sepulture dies, peccatum cogitationis intelligitur; secundus, peccatum pravæ locutionis; tertius, prava operatio; quartus, peccandi consuetudo. Tales suscitatur Dominus, quando remissionem peccatorum tribuens, rorem spiritualis gratiæ infundit. Hoc facit interventu activorum et contemplativorum, et quia difficile est consueta relinquere, legitur Dominum lacrymasse, et infremuisse, et clamasse: *Lazare, veni foras (Joan. xi)*. Non enim de facili solvitur, qui vinculis peccatorum suorum firmiter constringitur; firmiter autem constringitur qui per obstinationem, et pravam consuetudinem, quam qui per ignorantiam vel subreptionem aliquam peccat.

Sed quia non sufficit suscitatio interior, si continentur confessio, et non sequatur solutio exterior, dicitur ministris: *Solvite*. Nam licet peccator a Deo interius sit resuscitatus per propositum resiliendi a peccato, indiget adhuc sacerdotali absolutione ut absolvatur non solum a pœna, verum etiam, ordinarie a culpa, nec non et a sententia, quando per anathema extra Ecclesiam relegatus est, ut intra sinum Ecclesiæ recipiatur et fidelibus communicare possit. Sed quia finis, non pugna coronat, subditur: *Sinite abire*, id est pro perseverantia talium intervenire. Quod nobis præstare dignetur qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VII.

IN ADVENTU DOMINI.

Rorate, cœli desuper, etc. (Isa. xlv.)

Ut sancti Patres testantur, triplicem cœlestis regis adventum sacra Scriptura nobis eloquitur. Primus adventus est in charitate, quando nos Christus visitat de gratia. Secundus fuit in carne, quando visitavit de misericordia. Tertius erit in charitate, quando mundum iudicabit in gloria. Primus est pietatis, secundus fuit humilitatis, tertius erit majestatis. Primus ut homo se iudicet, secundus fuit ut Deus iudicaretur ab homine; tertius erit, ut Deus hominem iudicet. De primo dicitur: *Ad eum veniemus, et mansionem apud eum* **D** *faciemus (Joan. xiv)*. De secundo dicitur: *Rorate, cœli, desuper, etc.* De tertio sequitur, veniet Dominus ad iudicium *cum senatoribus terræ (Prov. xxxi)*. Cum hoc nomen, cœlum, in sacra pagina variis significationibus sigilletur, hoc loco, in signo trium Personarum tenetur. Tres enim personæ comparabiles sunt cœlo empyreo; sicut enim cœlum empyreum unam retinet ignis proprietatem, non peremptoriam, sed mulcentem, illuminativam, non combustivam, sic tres Personæ divinx, fideli irradiantes per gratiam, mulcent eum per internæ inspirationis solatium, non per supplicium. Comparabiles etiam sunt cœlo sidereo; sicut enim in cœlo

sidereo varia sidera irradiant, sic in tribus personis velut in cœlo sidereo, multiplices stellæ sapientiæ et scientiæ fulgent. Comparabiles etiam sunt cœlo aërio: sicut enim a cœlo aërio pruina et nives, et pluvia et grandines, ros et auræ mulcebres, fulgura et coruscationes, rerum variarum plenitudines; sic a tribus Personis velut a cœlis aëriis, descendunt nix et pruina sola Dei permissione; grando et pluvia, coruscatio et fulgura sola Dei auctoritate; ros et mulcebris aura, sola Dei miseratione; rerum omnium sufficientia, sola Dei bonitate. Sempiternitas etiam temporis quæ a mundo cœpit, et in perpetuum durabit cujusdam magni anni similitudinem gerit. Tunc hiems fuit, a mundi initio usque ad tempus datæ legis, in qua hominum **131** corda variis vitiis fuerunt constricta, et velut pruinis ac nivibus congelata; in qua aquilo flavit, quia diabolus aquas, seu populos per aquas intellectos, gelicidio infidelitatis ligavit; tempore vero legis, velut in vere, descendit grando, comminatione pœnarum, emanavit pluvia, cum promissione præmiorum. In vere, auster flavit, ventus calidus et humidus, quia tempore legis calor cum humore fuit, quando dilectio cum amore fluxibilem, id est terrenorum hominum cordibus adhæsit.

Tempore vero gratiæ, velut in æstate, ros cœlestis gratiæ nobis distillavit, mulcebris aura apostolicæ prædicationis insonuit, imo adhuc fulgura coruscationum et comminationum emicant, et præfulgurant. In hac perflat favonius, cum gratia Spiritus sancti, velut hortum variis floribus consitum, Ecclesiam variis virtutibus insignitam. In vita vero æterna velut in autumno, erit rerum omnium sufficientia quando erit beatitudo perfecta, Christusque erit in omnibus omnia (*I Cor. xv*). In prædicta autem æstate, triplex ros nobis infunditur, de quo in sacra pagina legitur. Est ros communis, qui mane in terram descendit: est ros apparens in superficie agri, qui mellis dulcedinem gerit; est ros cœlestis, scilicet manna, qui Judæos in deserto pavit. Per primum rorem qui mane in terram descendit, primitiva gratia intelligitur, quæ post vitiorum tenebras in matutino fidei ad nos venerat, de quo dicitur: *Sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion (Psal. cxxxii)*. Ros enim gratiæ primum in montem Sion, id est in Judæos descendit, consequenter ad gentiles venit. Per secundum rorem qui gerit similitudinem mellis, [divinorum contemplatio intelligitur, in qua dulcedo dilectionis homini datur, cum homo ad cœlestia rapitur. De quo rore legitur: *Montes Gelboe, nec ros nec pluvia, etc. (II Reg. 1)*. Obstinati enim peccatores montibus propter superbiam comparabiles, nec recipiunt pluviam internæ inspirationis, nec rorem divinæ contemplationis.

Per rorem cœlestem qui Judæos pavit in deserta, significatur Eucharistia, qua in deserto hujus vitæ peregrinans anima pascitur. Primus ros rigat,

secundus delectat, tertius satiat. Primus morbum purgat, secundus sanitatem donat, tertius datam conservat. Primus ad sanitatem faciens, secundus efficiens, tertius perficiens. Patres igitur Veteris Testamenti, secundum Christi præstolantes adventum hunc rorem cœlicum postulantes dixerunt: *Rorate, cœli desuper, etc.* Ac si dicant, huc usque rorastis deorsum, dando nobis rorem terrenum, huc usque dedistis nobis temporalia, promisistis terrena, suspendistis æterna, sed nunc, *rorate, cœli desuper*, dando nobis illum cibum qui panis est angelorum in cœlo, manna peregrinantibus in hujus vitæ deserto, liquidus cibus ægroto, sed solidus sano. Et sic nubes pluunt justum. Triplex est nubes; est nubes misericordiæ Dei, est nubes Spiritus sancti, est nubes corporis Christi. Nubes fieri solet, quando sol aquas attrahit sursum ad sui caloris temperamentum.

Patres Veteris Testamenti multas fuderunt aquas lacrymarum et preces, ut Filius Dei veniret in mundum. Ex his aquis, sol justitiæ quasdam guttulas attrahit ad se, dum illorum multiplici motus prece, nobis dedit refrigerium misericordiæ ad temperandum ardorem suæ justitiæ. Si enim ex justitia nobiscum ageret, non Filium ad nos mitteret, sed juste nos damnaret. Interposuit ergo misericordiæ suæ nubem, ad temperandum suæ justitiæ ardorem. Nubes est obumbratio Spiritus sancti qua beata Virgini dedit refrigerium contra vitii incentivum: dedit eidem obumbrationem ad sustinendum divinæ majestatis ardorem. Nubes est etiam corpus Christi, qua nobis dat refrigeria contra vitiorum incendia, et corda fidelium compluit. De prima nube dicitur: *In visione Dei vidi, et ecce nubes magna, et ignis involvens (Ezech. 1)*. De secunda dictum est: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1)*. De tertia dicitur: *Ascendet Dominus super nubem levem, et ingredietur Ægyptum (Isai. xix)*. Prima temperat, secunda miraculis fulgurat, tertia sanctitate coruscet. Prima ponitur inter nos et divinæ justitiæ ardorem; secunda inter nos et tentationis fervorem; tertia inter nos et vitiorum calorem. His tribus nubibus dum intus compluimur, aperitur terra, et germinatur Salvator (*Isai. xlv*). Triplex est etiam terra, prima est terra viventium, scilicet vita æterna, de qua legitur: *Non sic **132** impii, non sic, sed tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ (Psal. 1)*. Secunda terra, est sacra Scriptura, de qua legitur, primo parenti dictum: *Terra spinas et tribulos germinabit tibi (Gen. iii)*. Quia sacra Scriptura indignis non parit fructum delectationis, sed spinas et tribulos erroris. Tertia terra, est virgo Maria, de qua legitur: *Veritas de terra orta est, etc. (Psal. xlviii)*. Prima terra est, ad quam viandum; secunda, per quam viandum; tertia, juxta quam viandum. Prima, supercœlestis; secunda cœlestis; tertia, subcœlestis; prima autem tripliciter aperta est in Christi nativitate, per Filii

Del exinanitionem, per Christi cognitionem, per A fessione, cordis contritione, exteriori satisfactione, ejusdem prædicationem; secunda autem tripliciter, et sic terra nostra germinet Salvatorem. Ut sicut beata per promissi adimpletionem, per obscurorum expositionem, per figurarum revelationem. Sed tertia terra, id est virgo Maria, quomodo aperta? Certe, tripliciter clausa et tripliciter aperta: clausa sigillo castitatis, circumspectione mentis, castigatione carnis; tripliciter autem aperta, charitatis dilectione, carnis separatione, quæ facta sola est Spiritus sancti operatione, et quasi fide, quando iis creditur quæ angelus ei prædixit. Sic aperta separatione carnis ut non amiserit sigillum virginitatis; sic aperta dilatatione charitatis, ut non perdidit circumspectionem mentis; sic aperta fide, ut non amiserit castigationem carnis. Atque sic germinavit Salvatorein. Videndum nunc, quæ sit terra, quis sator, quod semen, quod germen. B

Terra est virgo Maria, terra inarabilis, terra promissionis, terra melle manans et lacte: hæc est terra, quæ non ut nostra infirmitas, rastris et ligonibus concupiscentiarum vexata, fructum fecit, non fluctibus luxuriæ perfusa germinavit, sed solo Spiritus sancti rore Filium edidit. Semen vero fuit Virginis caro, opere Spiritus sancti a reliqua carne separata, et in corpus Christi formata. Si tamen semen censi debet quod non per luxuriæ pruriturum, sed per Spiritus sancti refrigerium est separatum. Germen fuit corpus Christi quod ex prædicta carne processit; et ita germinavit Salvatorein, id est Christum, in quo est triplex salus, sicut etiam in corporalibus triplex est salus, in morbi depulsione, in sanitatis collatione, et in sanitatis conservatione. Prima salus homini est ferrum, primus Christi adventus factus fuit in peccati remissionem, secundus sit in iustitiæ collationem, tertius in ejusdem conservationem. Nos, fratres charissimi, habentes adventum Christi per carnem, postulemus adventum per charitatem, dicentes: *Rorate, cæli desuper*, etc., ut terram mentis nostræ cæli compluant divino rore.

Terra tripliciter solet esse sterilis et infecunda, quando rastris et ligonibus non corrigitur, vel nimia ariditate damnatur, vel nimia inundatione submergitur; sic terra mentis nostræ sterilis fit et infecunda, quando jejuniis, orationibus et vigiliis non corrigimus ariditatem cupiditatis, aut rivulis charitatis non temperamus, vel rivulus concupiscentiæ per continentiam non refrenamus; ut sic cæli dignentur desuper rorare, id est terræ mentis nostræ rorem cælestis gratiæ infundere: et sic nubes pluant justum, superius nubes suspendendo, id est fletus nostros ad cælos dirigendo, ut lacrymæ nostræ sint nubes contra ardorem divinæ justitiæ, ut in nos cæli non fulminent per justitiæ, sed nos irrigent per misericordiam; ut sic fletibus nostris velut nubibus, compluatur in nobis Christus; et sic terra aperiatur, et Salvator germinetur.

Aperiatur itaque terra mentis nostræ, oris con-

terio, cordis contritione, exteriori satisfactione, et sic terra nostra germinet Salvatorem. Ut sicut beata Virgo Maria Christum concepit materialiter, mens nostra illum concipiat spiritualiter; sicut illa concepit Spiritus sancti obumbratione, mens nostra concipiat interna inspiratione; et sicut illa concepit permanens integra, ita concipiat mens nostra permanens inviolata. O felix mens illius animæ, quæ meretur esse mater Christi cum B. Virgine Maria, a longe quodammodo ejus vestigia insequendo; ut nimirum, sicut Virgo Christum concepit per fidem, ita mens concipiat per fidelitatem; sicut illa in carne, ita ista in charitate. Quod nobis præstare dignetur ipse Jesus Christus, qui vivit, etc. Amen

133 SERMO VIII.

IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

Dum complerentur dies Pentecostes, etc. (Act. 11.)

Sicut tres personæ inter se distinctæ sunt, una autem communis essentia, sic tres celebrantur in anno solemnitates ad tres personas pertinentes, ut, Natalis, Paschæ et Pentecostes; una autem tribus communis, quæ dicitur solemnitas Trinitatis, quæ scilicet celebratur in octava Pentecostes; quamvis enim solemnitas Natalis dicatur Filii, tamen etiam proprie dici potest Patris, quia in ea solemnitate agitur de æterna Patris generatione. Unde dicitur: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te* (Psal. 11). Solemnitas Paschalis proprie est Filii, in qua agitur de Filii resurrectione. Solemnitas Pentecostes est Spiritus sancti proprie; solemnitas autem quæ fit in octavis, totius Trinitatis. Nec vacat a ratione mysterii, quod *dum complerentur dies Pentecostes*, descendit Spiritus sanctus in discipulos; per hoc enim quod post septem septimanas Spiritus sanctus datus est apostolis significatur quod post revolutionem septem spiritualium septimanarum, menti fidelium plenarie Spiritus sanctus illabitur. Prima septimana est carentia septem criminalium vitiorum, quæ prima est in omni justificatione; secunda, septem modi remittendi peccatum, per baptismum, per poenitentiam, per martyrium, per charitatem, per eleemosynam, per rancoris remissionem in proximum, per fratris conversionem ad fidem. Tertia septimana est, septem petitionum quæ exponuntur in Dominica oratione; quarta, collatio septem donorum quæ explanantur in Isaia, ubi dicitur: *Spiritus sapientiæ*, etc. (Isa. xi); quinta, collatio septem virtutum, fidei, spei et charitatis, et quatuor cardinalium. Sexta, collatio septem beatitudinum, quæ exprimentur in Matthæo, ubi dicitur: *Beati pauperes*, etc. (Matth. v). Septima, septem gradus ascensionis de virtute in virtutem (Psal. LXXXIII), quæ explanantur in illo Psalmo: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* etc. (Psal. xiv). Post omnium istarum in homine confirmationem, Spiritus sanctus plenarie possidet hominem. Nec vacat a ratione mysterii

quod per septem dies, continuatur solemnitas, septem enim dies significant septem dona Spiritus sancti, quæ plenarie apostolis tunc collata fuerunt. Et ideo dicitur: *Dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter*. Unitas localis significat trinam unitatem mentis, unitatem fidei, unitatem spei, unitatem charitatis. Hæ tres faciunt illum triplicem funiculum, de quo dicitur: *Funiculus triplex difficile rumpitur (Eccl. iv)*. Hoc glutinum quo linita fuit arca Noe, interius et exterius. Hæ sunt tres unitates quæ faciunt in Ecclesia quasi trinitatem creatam, ut fides sit quasi Pater, a quo nascitur spes tanquam Filius, et a spe et fide, charitas, tanquam Spiritus sanctus. Qui ergo peccat in fidem, peccat in Patrem; qui in spem, peccat in Filium; qui in charitatem, in Spiritum sanctum. Qui peccat in Patrem, remittitur ei, quia multoties, qui peccat per infidelitatem, per ignorantiam peccat. Qui vero peccat in Filium, remittetur ei, id est in spem, sed non de facili; qui vero in Spiritum sanctum, id est in charitatem, non remittitur ei, quia cum majori adhuc difficultate deletur. *Cum ergo omnes essent in eodem loco, factus est repente de cælo sonus (Act. ii)*. Per repentinum sonum qui auditus est, cum Spiritus sanctus descendit in apostolos, significatum est quod duplex sonus esset futurus in apostolis; sonus prædicationis, unde: *In omnem terram exiit sonus eorum, etc. (Rom. x)*, sonus pœnitentiæ et confessionis; unde: *Clamavi in toto corde meo (Psal. cxviii)*. Et sonus jubilationis; unde: *Laudate eum in cymbalis bene sonantibus, etc. (Psal. cl.)* Hinc apostoli repleti Spiritu sancto prædicaverunt, alios ad pœnitentiam et confessionem invitaverunt, et Dominum laudaverunt, contradicentes **134** etiam malis. *Repente autem factus est sonus*. Per hoc quod repente factus sit sonus, significatur repentinus Spiritus sancti illapsus; quia ita mentem visitat, quod nescitur unde veniat aut quo vadat, quomodo mentem peccatoris illustret, pœnitentem justificet, justificato gratiam accumulet. Sonus autem iste de cælo factus est, non de terra. Est enim sonus de terra nascens, ex collisione solidorum corporum. Est sonus de aqua nascens, ex conflictu undarum. Est sonus descendens de cælo ex collisione nubium. Per primum sonum intelligitur contradictio hominum ex amore terrenorum nascens; per secundum, contradictio ex carnalibus voluptatibus oriens; per tertium prædicatio ex nubibus, id est ex prædicatoribus procedens, qui nubibus sunt comparabiles, quia compluunt doctrinis, coruscant miraculis, iutonant minis. Iste autem sonus factus tanquam advenientis spiritus vehementis (Act. ii). Duplex est spiritus; est spiritus timoris et spiritus tumoris; spiritus soli et spiritus poli. Spiritus tumoris est diabolus, qui superbix tumorem spirat; spiritus timoris, est Spiritus sanctus, qui timorem et charitatem inspirat; spiritus soli, diabolus, qui ad amorem terreno-

rum invitat, spiritus poli, Spiritus sanctus, per quem cœlestia appetimus et terrena devitamus. Spiritus sanctus aliquando nos prævenit, aliquando advenit, aliquando subvenit; prævenit per gratiæ infusionem, advenit per virtutum multiplicationem, subvenit muniendo contra tribulationem. In præveniendi est medicus, a peccato curando; in adveniendi est Dominus, servum ditando; in subveniendi patronus pugnantem muniendo. Unde et eleganter dicitur: Vehemens, quasi væ demens; aufert enim quadruplex væ, id est quadruplicem pœnam; est namque pœna probans, ut in Job; est purgans, ut in Paulo; est commaculans, ut in peccatore delictis irretito; est affligens, ut in inferno. Vel dicitur: Vehemens, quasi extra mentem vehens, quia extra mentem carnalem ad spiritualia vehit hominem. *Et replevit totam domum ubi erant sedentes (ibid.)*. Per hoc quod sonus exterior implevit domum, significabatur, quod Spiritus sanctus intus perflabat mentis templum. Exterius, sonus aurem tangebatur; interius, Spiritus sanctus mentem mulcebat. Nec vacat a mysterio, quod sedentes erant apostoli. Alii enim prostrati jacent; alii sedent, alii stant erecti. Prostrati jacent, qui tantum terrenis indulgent; sedent, qui quamvis mentem dirigant ad cœlestia, tamen aliquando mentem demittunt ad terrena. Tales erant apostoli quandiu nondum erant Spiritu sancto roborati; erecti stant, qui tantum cœlestia contemplantur; quales apostoli facti sunt, postquam Spiritu sancto roborati sunt. *Et apparuerunt eis dispersitæ linguæ tanquam ignis (ibid.)*. Non est credendum, quod linguæ apparuerint super capita apostolorum, sed potius radioli ignis in similitudinem linguarum. Nec irrationabiliter Spiritus sanctus legitur apparuisse in ignearum linguarum specie, cum duas proprietates ignis retineat; mulcebre, dum per gratiam mentem serenat; combustivam, dum peccata purgat; mulcebre, dum lucem gratiæ infundit; peremptoriam, dum peccata consumit. Ignis etiam linguæ formam gerebat; lingua est instrumentum loquendi, lingua est instrumentum saporem discernendi, lingua pro cæteris membris loquitur, dum eis compatitur; dum enim læduntur membra, dicit lingua, Tu me lædis. Competenter ergo Spiritus sanctus apparuit in igneis linguis, qui variis linguis loqui debat apostolis; qui etiam virtutem discernendi inter bonum et malum contulit eis; qui membra ecclesiastica in unum corpus unit, ut unum compatiens alii dicat: *Quis infirmatur, et ego non infirmor? (II Cor. xi.)* Conveniamus ergo, fratres charissimi, in triplicem unitatem fidei, spei et charitatis, ut sic mereamur Spiritus sancti adventum recipere, ut dignetur Spiritus sanctus domum mentis nostræ visitare, in qua tria debent esse: thalamus, consistorium et cœnaculum. Cœnaculum Dei, dilectio est, in quo anima convivatur; thalamus, divina contemplatio, in quo

anima cum sponso delectatur; consistorium, diseretio, in quo rationis iudicio bonum a malo separatur.

Oremus ergo Spiritum sanctum, ut charitatis cœnaculum, sensus nostros purget, thalamum divinæ contemplationis virtutibus ornet, thronum discretionis prudentiæ auro vestiatur. Quod nobis præstare dignetur Jesus Christus d. n. q. v. et r. p. o. s. s. Amen.

135 SERMO IX.

(Fragmentum). — IN NATALI SANCTI AUGUSTINI.

Beatus vir qui suffert tentationem, quia cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, etc. (Jac. iv.)

Quam gloriosum, fratres charissimi, tentationes vincere, tentationum insultus sufferre, tentationibus obviare, cum per tentationum stadium perveniatur ad æternæ vitæ bravium! cum per meritum terrenæ tribulationis, perveniatur ad præmium æter-

næ beatitudinis! cum per tribulationis sustinentiam, veniatur ad æternitatis coronam. Est autem triplex tentatio: tentatio humana, quam carnis infirmitas parit; diabolica, quæ ex diaboli suggestionem provenit; divina, quæ ex Dei auctoritate descendit. De prima dicitur: *Tentatio vos non apprehendat nisi humana (I Cor. x)*. De secunda dicitur: *Et ne nos inducas in tentationem (Matth. vi)*. De tertia adjungitur: *Tentavit Deus Abraham (Gen. xxii)*. Prima est humanæ veritatis; secunda diabolicæ perversitatis; tertia divinæ auctoritatis. Prima fit ad refrenandam superbiam; secunda ad perimendam justitiam; tertia, ad probandam patientiam. Prima Paulus est colaphizatus (*II Cor. xii*); secunda, Vincentius impugnatus; tertia, Job examinatus. Est autem trina tentatio humana; aliquando enim caro tentat per luxuriam, aliquando.... *Cætera deerant in exemplari Ahenasi.*

Sermones sequentes prodeunt ex pervetusto codice ms. monasterii B. Mariæ de Dunis.

SERMO I.

DE SPIRITU SANCTO.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis (Sap. i).

Cum tota Trinitate orbis terrarum repleatur, tamen specialiter Spiritus sanctus replere dicitur, quia ei nomen benignitatis appropriatur, et de benignitate, res in suo esse conservatur; quia cum tota Trinitas creet, ordinet et conservet, Pater tamen specialiter dicitur creare; Filius ordinare vel disponere; Spiritus sanctus in suo esse conservare, et ideo specialiter dicitur orbem terrarum replere. Replet, inquam, Spiritus sanctus universas creaturas sua essentia; replet sufficientia; replet efficientia. Hic est *Spiritus Domini*, ovis in mundi exordio, *ferrebatur super aquas (Gen. i)*. Hic est Spiritus Domini, qui descendit super apostolos tanquam ignis. Ipse eleganter, tanquam ignis vehemens nuncupatur, quasi æternum væ demens (*Act. ii*). Aufert enim triplex væ, væ culpæ, væ pœnæ, væ gehennæ! Vehit etiam mentem ad cœlestium contemplationem. Unde dicitur vehemens, quasi mentem vehens. Iste Spiritus Domini dicitur, et quia Dominus est, et a Domino Patre egreditur. Iste, inquam, replet orbem terrarum. Replet inanimata in suo esse conservando; replet animata insensibilia, ut herbas, arbores, etc., vegetationem ministrando; replet sensibilia irrationalia **136**, virtutem sensibilem largiendo; replet rationalia, dotes varias conferendo. Natura quidem (ut ita loquar) universa facit, sed nulla perficit; procreat, sed non creat, nec replet: ad solum Spiritum sanctum pertinet perficere, creare, replere. *Replevit Spiritus sanctus orbem terrarum*, id est Ecclesiam in cœnaculo, in

C monte Sion congregatam, ipsius adventum expectantem. Replevit, inquam, virtutum plenitudine; replevit diverso linguarum genere: loquebantur enim variis linguis apostoli. Replevit charitatis igne, complevit in eis inchoata, explevit incepta; exclusit timorem, auxit charitatem. Ecclesia eleganter dicitur orbis terrarum, quia et per universum orbem dispersa, et de diversis partibus mundi congregata. Unde dicitur: *Et hoc quod continet omnia; scientiam habet vocis (Sap. i)*. Id est Ecclesia, quæ de omni gente continet aliquos, continet universa Spiritus sancti dona. *Scientiam habet vocis*, id est scit loqui variis linguis. Vel, *hoc quod continet omnia*, id est Spiritus sanctus, qui continet omnia in suo esse conservando, qui continet omnia gubernando, *scientiam habet vocis*, id est omnem habet scientiam quæ voce exprimitur. Vel orbis terrarum dicitur homo, qui cum omni creatura aliquam habet similitudinem; esse, cum lapidibus, vivere cum arboribus et herbis, sentire cum brutis; rationari cum spiritibus. Hunc in die Pentecostes replevit Spiritus sanctus, quando ei multiplicem scientiam dedit, quando in omni genere linguarum instruxit, quando in fide roboravit, spe crexit, charitate accendit. Unde sequitur: *Et hoc quod continet omnia*, id est homo, qui habet convenientiam cum omni creatura (unde alibi omnis creatura dicitur homo, ubi dicitur: *Prædicare Evangelium omni creaturæ (Marc. xvi)*, id est homini). *Scientiam habet vocis*, ut expositum est, id est scientiam loquendi variis linguis. Hæc repletio specialiter facta est super apostolos in die Pentecostes, in igneis linguis (*Act. ii*). Forma ignis figuravit ardorem charitatis, splendorem scientiæ,

consumptionem ignorantiae. Forma linguæ significat diversitatem loquelæ. Lingua cæteris membris compatitur, pro omnibus loquitur, sapes discerit, loqui facit, pro omnibus membris loquitur. Si enim pes læditur, dicit lingua, Tu me lædis; si manus æditur, in eundem modum clamat; et sic de aliis membris. Forma enim linguæ quæ supra apostolos apparuit, in eis compassionem charitatis figuravit, ut scirent cæteris membris compati, dicentes: *Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?* (II Cor. xi.) Figuravit in apostolis virtutem discretionis, qua scirent discernere inter sapientes ut insipientes, frigidos, calidos et tepidos. Figuravit in eis scientiam loquendi variis linguis. O homo, labora ut te repleat Spiritus Domini; ut qui te fecit creando, reficiat recreando; ut qui te (ut ita loquar) fecit per naturæ subsistentiam, te repleat per gratiæ efficientiam; ut qui vacuus es a bono, repleat cælesti dono, ut non sis vas vacuum, sed cælesti liquore refertum, ut de te tanquam de civitate Dei dici possit: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei* (Psal. xlv). Ut contineat omnia, id est ad vitæ meritum sufficientia, et sic habeas scientiam vocis, non ut loquaris variis linguis, sed ut pro posse tuo intendas sacræ paginæ, quæ solet exprimi voce.

Scientia vocis complectitur lectionem, orationem, prælicationem, psalmodiam; ut cum tempus exegerit, lectioni intendas, psalmodiæ operam præstes, prædicationi indulgeas, rationem non negligas.

SERMO II.

DE SANCTA CRUCE.

Ascendam in palmam, et comprehendam fructus ejus (Cant. vii).

Verba Sponsi in Canticis, fratres charissimi, per palmam intelligimus crucem Dominicam triplici ratione: Ratione substantiæ, ratione circumstantiæ, ratione efficientiæ. Ratione substantiæ, **137** quia legitur in glossa super Cantica amoris, quod palma fuerit Dominicæ crucis materia. Ratione circumstantiæ, quia proprietates quæ inveniuntur in palma, resultant mystice in cruce Dominica. Palma horribilis est in radice, aspera in cortice, erecta proceritate, pulchra in culmine, dulcis in fructus suavitate. Sic crux Dominica horribilis fuit in radice, quia primo detestabilis propter tormenti ignominiam; aspera in cortice, propter pœnam; firma in robore, propter patientiam; erecta proceritate, ratione finis; pulchra in culmine, intuitu resurrectionis; dulcis in fructu, intuitu nostræ redemptionis. Figuratur etiam per palmam, crux Dominica ratione efficientiæ, quia sicut palma est præmium victorum, sic Christus per crucem consecutus est triumphum. Hæc est scala Jacob, attingens in cælum (Gen. xxviii); draco Moysis, devorans dracones magorum (Exod. vii); tau, ab exterminatore angelo defendens Hebræos (Exod. xii); virga Moysis, dividens mare Rubrum (Exod. xiv), in deserto regens

A Israeliticum populum: lignum amaras aquas mutans in dulces (Exod. xv); de petra eliciens aquam abundantem (Num. xx). Hæc est lignum in quo suspenditur serpens æneus (Num. xxi); phalanga, in qua portatur cælestis botrus. *Vidit, inquam, scalam Jacob a terra in cælum attingentem, per quam ascendebant et descendebant angeli, et Dominum innixum scalæ* (Gen. xxviii). Et de ipsa scala prædixit propheticè: *Quam terribilis est locus iste, vere hic est domus Dei, et porta cæli* (ibid.).

B Vere crux Christi scala est a terra in cælum attingens, quia per fidem crucis, per imitationem passionis, redit homo de exilio ad patriam, de morte ad vitam, de terra ad cælum, de deserto hujus mundi ad paradysum. Per hanc scalam ascendunt -et descendunt angeli, id est prædicatores Christi, descendunt, cum prædicant infirmitatem crucis; ascendunt, cum prædicant Dei sapientiam et virtutem; *quod enim stultum est Christi, sapientius est hominibus, et quod infirmum, fortius potestatis* (I Cor. i). Huic scalæ fuit Christus innixus, quando cruci affixus est. Illic est locus terribilis quia scandalum offert Judæo, horrorem vero diabolo, et timorem Christiano. Hæc est porta Christi et janua paradisi. In hac scala fuerunt sex gradus, per quos Christus ascendit, primus misericordia, secundus humilitas, tertius obedientia, quartus pœna, quintus patientia, sextus mors durissima. In passione, inquam, fuit misericordia, quæ Filium Dei traxit de cælis, clausit in angusto utero mulieris, involvit Christum pannis, signavit caractere circumcisionis, subjecit fami, supposuit siti et morti, exposuit passioni, punivit flagello, affixit patibulo. Hæc est misericordia, quæ regem coronavit spina, ut servum coronaret gloria. Hæc est quæ ligavit dominum, ut solveret servum; hæc est quæ vulneravit medicum, ut sanaret infirmum; hæc est quæ ægrotat medicus, ut curetur ægrotus. Secundus gradus fuit humilitas; quæ enim major humilitas, quam pati Deum, vitam mori, exulare regem, mendicare divitem, operi obedire opificem, creaturæ subijci Creatorem? Tertius gradus fuit obedientia; nec tantum primus gradus obedientiæ fuit in Christo, verum etiam extremus; non solum prima linea, sed extrema. Sunt namque tres obedientiæ gradus, primus est positivus, obedire superiori; secundus comparativus, obedire pari; tertius superlativus, obedire inferiori. Christus fuit obediens Patri usque ad mortem (Phil. ii); Matri secundum humanæ naturæ sortem; carni usque ad timorem; sensualitati usque ad compatiendi voluntatem; rationi usque ad passionem; morti usque ad animæ et corporis dissolutionem; legi usque ad præceptorum impletionem. Quartus gradus fuit pœna. Quæ pœna? ignominiosa. Quæ pœna? maledicta; furum, latronum, culpæ, ignominia. Quintus gradus fuit patientia, omnem exsuperans patientiam.

Nam sicut multiplex illata est Christo injuria, sic multiplex contra injuriam fuit patientia. Sustit-

nuit enim injurias animorum, injurias verborum, **138** injurias factorum. Fuit autem multiplex injuria animorum: quidam enim crucifixerunt Christum ex ignorantia, quidam ex invidia, quidam ex superbia, quidam ex avaritia. Ipse autem contra injurias rationem non reddidit, sed pro ipsis peccatoribus exoravit, dicens: *Pater ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. xxi). Fuit etiam patiens contra multiplicem injuriam verborum, in accusando, cum dixerunt, *Reus est mortis* (Matth. xxvi); in condemnando, cum dixerunt, *Crucifige eum* (Luc. xxiii); insultando, cum dixerunt: *Vah! qui destruis templum Dei!* (Matth. xxvii.) Contra has injurias patientissimus fuit, quia nec verbum respondit, unde: *Tanquam ovis ad occisionem ductus est* (Act. viii). Patiens fuit contra injurias factorum, quia cum posset resistere ex Deitate, patiens fuit ex humanitate; cum enim venirent ad eum comprehendendum, venit eis obviam; cum ligaverunt, non restitit; cum flagellaverunt, dorsum supposuit; cum alapas impegerunt, faciem non avertit; cum ad crucifigendum duxerunt, crucem portavit; cum crucifixerunt, patienter sustinuit. O mirabiles injurias! Discipulus injuriatur ut prodatur, Pilatus ut morti adjudicet, Judæus ut condemnet, Petrus ut neget, cognatus ut fugiat, gentilis ut crucifigat. Contra, Christus osculum dedit discipulo, humiliter locutus est Pilato, patienter respondit Judæis, respexit Petrum, consolatus est fugientem discipulum, sustinuit crucifixorum insultum. Ultimus gradus in passione fuit mors. Mors admiranda, mors quæ ipsam mortem enecat, vitam donat, mortis aculeum infirmat, diabolum superat, peccatum extirpat. Per hos gradus scalæ ascendit in cælum, Christus. Fuit autem triplex Christi ascensus. Primus quo ascendit ut pateretur; secundus quo ascendit ut resuscitaretur; tertius quo ascendit ut in dextera Patris glorificaretur. Primo ascensu ascendit ad mortem, secundo ad immortalitatem, tertio ad majestatem. Ascendit ergo in hanc palmam et comprehendit fructus ejus. Folia fuerunt verba Christi quæ dixit in passione; flores, exemplum patientiæ; fructus, gloria beatitudinis æternæ. Arbor istius palmæ plantata fuit ab origine mundi, quando lignum notavit, damna ligni ut solveret; radicala fuit tempore Incarnationis; virens in Christi contumeliis; frondens in ejus verbis, in exemplo patientiæ florens, in Judæis obstinatis efflorens, in gentibus conversis reflorens, in redemptis fructum faciens. Ascendamus ergo, fratres charissimi, in hanc palmam, ut comprehendamus ejus fructus. Palma quidem in radice amara est, sed dulcis in fructus suavitate. Compatiamur ergo, ut glorificemur. Non gustabit enim fructus ejus dulcedinem, qui radicis abhorret amaritudinem. Ascendamus ergo triplicem crucem: crucem pœnitentiæ, ut liberemur a peccato; crucem compassionis, ut regnemus cum proximo; crucem passionis, ut glorificemur cum Christo. Crux pœnitentiæ quatuor

A habet dimensiones, altitudinis, latitudinis, longitudinis, profunditatis. Dimensio altitudinis est, quæ erigitur ad Deum; dimensio latitudinis est, quæ pœna dilatatur usque ad proximum; dimensio longitudinis, est perseverantia qua dilatatur usque ad obitum; dimensio profunditatis est satisfactio quantum ad se ipsum. Crux compassionis, dimensionem habet altitudinis, dilectionem Dei; dilectionem latitudinis, dilectionem proximi; dimensionem longitudinis, continuationem charitatis; dimensionem profunditatis, qua se homo diligit. Crux patientiæ habet dimensionem altitudinis, altitudinem spei; dimensionem latitudinis, magnitudinem fortitudinis; dimensionem longitudinis, longanimitatem; dimensionem profunditatis, conscientiæ puritatem. In hac multiplici cruce fidelis extendit manus suas, pedes conculcat, satisfaciendo, compatiendo, patiando. In cruce pœnitentiæ crucifixus fuit latro qui in cruce pœnituit: in cruce compassionis, B. Virgo quæ passioni Christi compassa fuit. Unde et de ipsa dicitur, *et tuam ipsius animam pertransibit gladius* (Luc: ii): in cruce patientiæ, Christus, qui usque **139** ad mortem patiens fuit. Ad similitudinem Christi, per prædicos gradus crucis ascendamus in cælum. Sit in nobis misericordia, miseris compatiendo, infirmos sustinendo, eleemosynas largiendo, minus peritos instruendo, visitando incarceratos, vestiendo nudos. Sit in nobis humilitas in habitu, in gestu, in victu, in verbo, in animo. Sit in nobis obedientia, ut obediamus prælati nostris, in consilio, in præcepto, in sumptione pœnitentiæ, in ejusdem executione. Sit in nobis pœna per satisfactionem, sit patientia per animi constantiam. Sit in nobis mors per carnis castigationem, per concupiscentiæ extenuationem, ut sic resurgamus a vitiis ad virtutes, a culpa ad gloriam, a morte ad vitam, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

DE SANCTO NICOLAO EPISCOPO ET CONFESSORE.

Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ, in te projectus sum ex utero (Psal. xxi).

D Triplex est mater fidelium: mater naturalis, mater carnalis, mater spiritualis. Mater naturalis, est mulier quæ generat; mater carnalis, concupiscentia per quam homo degenerat; mater spiritualis, quæ natum regenerat. Naturalis, de qua trahit carnem; carnalis, de qua trahit carnalitatem; spiritualis, de qua habet spiritum vivificantem. Fidelium autem quidam sine concupiscentia est conceptus, sine concupiscentia natus, sine concupiscentia vixit, sine concupiscentia vitæ curriculum consummavit: ut Christus. Quidam vero in concupiscentia conceptus, et sine concupiscentia natus, ut Jeremias propheta, Joannes Baptista et si forte aliquis alius in utero sanctificatus.

Gloriosus vero Nicolaus, etsi in concupiscentia conceptus, et in concupiscentia natus, tamen a nativitate eum mater gratia suscepit et usque ad vitæ suæ terminum, rivulos concupiscentiæ in eo clausit; nos vero miseri in concupiscentia concipimur, in concupiscentia nascimur, in concupiscentia vivimus et morimur. O quam dissimilis nostra nativitas a gloriosi confessoris nativitate! O quam dissimilis noster ortus ab ejus origine! A nativitate mater gratia Nicolaus suscepit ad vivificandum; a nativitate mater concupiscentia nostrum initium ad mortem deduxit. Hanc gratiam gloriosus confessor in se experiens, hanc misericordiam in libro experientiæ legens, clamare potuit: O fons misericordiarum! o plenitudo miserationum! o altitudo gratiæ! o magnitudo thesauri sapientiæ! In me expertus sum tuæ misericordiæ magnitudinem, tuæ gratiæ profundum, tuæ sapientiæ thesaurum. *Quoniam extraxisti me de ventre matris meæ.*

Sicut triplex est mater, sic triplex est venter; venter primæ matris, est sigillum conceptionis; venter secundæ matris, est abundantia concupisibilitatis; venter tertiæ matris, profundum divinæ miserationis. De ventre primæ matris eduxisti me ut viverem; de ventre secundæ matris, ut non male viverem; de ventre tertiæ matris, ut bene viverem. De ventre primæ matris eduxisti me ad ortum naturæ, de ventre secundæ matris ad ortum gratiæ, de ventre tertiæ matris ad ortum gloriæ; et ideo spes mea es tu ab uberibus matris meæ. Sicut autem est diversitas matrum, ita diversitas est uberum; ubera primæ matris, sunt ubera lactis; ubera secundæ matris, sunt ubera fellis; ubera tertiæ matris, sunt ubera mellis. Ubera primæ matris educant pueros, ubera secundæ matris enecant parvulos, ubera tertiæ matris roborant adultos. De uberibus concupiscentiæ dicitur: *Lamiæ nudaverunt mammas, lactaverunt parvulos suos (Thren. iv)*. Concupiscentiæ vero duo sunt ubera gula et luxuria, quibus lactantur, imo, inebriantur pueri sensu, parvuli **140** intellectu: qui enim inebriantur luxuria, lactantur incontinentia nisi fatui? qui submerguntur diluvio gulæ, qui enecantur veneno crapulæ, nisi stulti? Ubera vero tertiæ matris sunt gratia justificationis, et gloria, vel gratia glorificationis. De quibus Joannes dixit: *Accipientes gratiam pro gratia (Joan. xvi)*. De his etiam uberibus in Cantico amoris dicitur: *Dulciora sunt ubera tua vino (Cant. i)*. Vinum figurat terrenam delectationem, quæ quamvis in superficie præferat dulcedinem, tamen infert menti ebrietatem. Omni autem terrena delectatione dulcior est divina gratia, quæ sic inebriat justos, ut reddat sobrios.

Gloriosus ergo confessor Nicolaus, ab ubere materno, spem locavit in Christo; dum trahebat ubera parvulus, abstinebat ut adultus. Dum pendebat ab ubere matris, aspirabat ad mensam Patris. Prophetabat in cunis, qualis futurus esset in cælis, prophetabat in cibo liquido quid acturus esset in solido. Abstiniens ab infantili ubere, transcendebat metas infantitiæ; puer in ævo, senex in facto; bene vivebat, antequam sciret vivere, qui jejunabat antequam sciret comedere. Nondum loquens, prophetabat facto! docet alios, non doctus ab alio. Erubescat ergo senex jejunia frangere, quæ observavit Nicolaus in ætatis teueritudine; erubescat lasciviis dissolvi grandiusculus, quas refrenabat iste infantulus. Per hoc autem quod abstinebat ab ubere carnis, figurabat se abstinere ab ubere carnalitatatis. Per hoc quod aspernabatur ubera naturæ, figurabat se aspirare ad ubera gratiæ. Ab uberibus ergo concupiscentiæ abstiniens spem in Christo locavit quia ab ineunte ætate aspernando luxuriam, et devitando gulam, in Deo spei anchoram fixit. Ab uberibus ergo matris gratiæ, totam mentem direxit in Christum, quia ex quo mater gratia suscepit eum, in Deo stabilivit suæ intentionis propositum, et sic in eum projectus est ex utero; quia ab ineunte ætate ne concupiscentiæ periret naufragio, tanquam in portu salutis firmatus est in Christo. Hic est Nicolaus, qui sua copia patris egeni levavit inopiam; qui sua misericordia, a puellis publicæ prostitutionis exclusit miseriam; qui fuit electus divinæ vocis præconio; qui defunctum suscitavit in bivio; hic est, quem farris probat augmentatio, qui a nautis amovit naufragium; qui patri reddidit filium; qui tres juvenes a mortis liberavit periculo; a cujus tumba olei manat unctio. Nos ergo ad hujus similitudinem, tres spiritus nostri filias, id est tres potentias, ab origine animæ datas, ne fornicentur cum mundi lenociniis, ditemus thesauro bonorum operum; erigamur ab admonitione sacræ Scripturæ, ad regnum nostrarum cogitationum. Suscitemus spiritum nostrum a morte peccati; grandescat in nobis per fidem panis qui descendit de cælis, qui existens frumentum angelorum, factus est fenum hominum. Liberemus nautas spirituales, id est virtutes, quæ debent esse animi rectores, ne naufragentur voragine vitiorum. Reddamus Patri filium, id est Creatori spiritum. Servemus juvenes, id est lascivientes cogitationes, ne procedant usque ad mortem peccati. Provoceamus a mente nostra sanctæ charitatis unctionem; præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.